

Sygn. akt III UZ 24/11

POSTANOWIENIE

Dnia 18 października 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Halina Kuryło (sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z wniosku J. Ś.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu

Okręgowego z dnia 30 maja 2007 r. sygn. akt IV U .../06 oraz prawomocnym

wyrokiem Sądu Apelacyjnego III Wydział Pracy Ubezpieczeń Społecznych w
sprawie III AUa .../07 z dnia 23 października 2007 roku,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 października 2011 r.,

zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 24 maja 2011 r.,

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z dnia 24 maja 2011 r. odrzucił skargę J. Ś. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 30 maja 2007 r. oraz prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 października 2007 r.

W uzasadnieniu postanowienia podano, iż wspomniane wyroki zapadły w sprawie z odwołania ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń

Spółecznych, odmawiającej wnioskodawcy prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. J. Ś. jako podstawę prawną wznowienia wskazał podstawę z art. 403 § 2 k.p.c., zgodnie z którym można żądać wznowienia postępowania w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku dotyczącego tego samego stosunku prawnego albo wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Nową okolicznością jest zdiagnozowanie u skarżącego boreliozy oraz uzyskanie wiedzy, że rozpoznane u niego zaburzenia układu moczowego prowadzą do rozrostu prostaty. O okolicznościach tych skarżący dowiedział się zaś w lutym 2011 r. W ocenie Sądu Apelacyjnego samo powołanie się na odpowiedni przepis kodeksu postępowania cywilnego, dopuszczający wznowienie postępowania – na przewidzianej w nim podstawie – nie czyni zadość wymaganiu w postaci oparcia skargi o ustawową podstawę wznowienia. Podstawą wznowienia może być późniejsze wykrycie okoliczności faktycznych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Muszą to być okoliczności istniejące już w czasie trwania prawomocnie zakończonego postępowania, ale wówczas stronie nieznanymi i tym samym niemożliwymi do wykorzystania przez nią w tym postępowaniu. Jak podkreślił Sąd Apelacyjny, z okoliczności faktycznych sprawy, której dotyczy skarga wynika, że choroby, na które powołał się skarżący, nie były w ogóle przedmiotem rozważań w toczącym się postępowaniu o prawo do renty. W sprawie dopuszczone zostały dowody z opinii biegłych lekarzy, którzy rozpoznali następujące schorzenia: padaczkę z rzadkimi napadami, zaburzenia osobowości, zaburzenia czynności przewodu pokarmowego, a także uraz czaszkowo-mózgowy przebyty w 1996 roku. Skarżący nie wskazywał wówczas na boreliozę, jako chorobę powodującą niezdolność do pracy, jak również na „zaburzenia układu moczowego pochodzące od rozrostu prostaty”; nie dokumentował tych schorzeń w toczącym się procesie w sprawach, których dotyczy niniejsza skarga. Wnosząc niniejszą skargę nie uprawdopodobnił zaś wpływu powołanych chorób na odmienną ocenę jego niezdolności do pracy ustaloną przez Sądy orzekające w jego sprawie – nie załączył nawet stosownej dokumentacji medycznej. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zarówno nowe okoliczności, jak i nowe

środki dowodowe muszą być tego rodzaju, aby powołanie ich mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Wskazując zatem na nowe okoliczności lub nowe dowody podać trzeba równocześnie, w jakim zakresie ich uwzględnienie zmienić może podstawę orzekania, wpływając tym samym na treść samego rozstrzygnięcia. Jak dalek wywiódł Sąd Apelacyjny, możliwość powoływania nowych faktów i dowodów jest jednak ograniczona wyłącznie do tych okoliczności faktycznych i tych środków dowodowych, które istniały w trakcie zaskarżonego postępowania, ale istniały poza tym postępowaniem, nie były więc objęte materiałem sprawy. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, iż z treści skargi wynika, że choroby, na które powołuje się skarżący, powstały po zakończeniu procesu. Pogląd, że środek odwoławczy, który powstał po uprawomocnieniu się wyroku, nie stanowi podstawy wznowienia postępowania przewidzianej w art. 403 § 2 k.p.c., jest utrwalony w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Gdyby nawet środek ten powstał wcześniej, to skarżący, który aktywnie działał w procesie, mógł wnioskować o przeprowadzenie stosownych dowodów mających na celu wykazanie powołanych w skardze schorzeń na jego stopień niezdolności do pracy i prawo do renty. Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Apelacyjny z mocy art. 410 § 1 w związku z art. 403 § 2 k.p.c. odrzucił skargę z uwagi na to, iż nie została oparta na ustawowej podstawie wznowienia postępowania.

Na powyższe postanowienie pozwany złożył zażalenie, zarzucając naruszenie przepisów postępowania mających istotny wpływ na jego wynik: 1/ art. 5 i 212 k.p.c. poprzez nieudzielenie skarżącemu niezbędnych pouczeń w okolicznościach nakazujących uznać, że te pouczenia były konieczne; 2/ art. 212 k.p.c. poprzez niezwrócenie uwagi skarżącemu na konieczność ustanowienia pełnomocnika, jak też na możliwość ustanowienia przez sąd pełnomocnika z urzędu zanim sąd odrzucił skargę; 3/ 410 § 1 k.p.c. w związku z art. 403 § 2 k.p.c. poprzez odrzucenie skargi pomimo niewyjaśnienia w sposób wyczerpujący okoliczności podnoszonych przez skarżącego, w tym również odnoszących się do daty dowiedzenia się o nowych okolicznościach i dowodach, których nie mógł on dotąd powołać; 4/ art. 379 pkt 5 k.p.c. gdyż wyżej wymienione działania i zaniechania mogły pozbawić żalącego się prawa do obrony; 5/ art. 328 § 2 w związku z art. 361 k.p.c. gdyż z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia nie

wynika jasno, na jakich faktach Sąd Apelacyjny oparł swoje stanowisko, iż brak jest podstaw do wniesienia skargi; 6/ art. 233 § 1 k.p.c. albowiem sąd niewystarczająco wszechstronnie rozważył dotąd zebrany materiał dowodowy, uznając że niektórych okoliczności skarżący nie podnosił w prawomocnie zakończonym postępowaniu, podczas gdy z akt sprawy wynika stan odmienny. Wskazując na powyższe żalący się wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

W uzasadnieniu podkreślił, na wstępnym etapie badania skargi o wznowienie postępowania sąd nie ocenia jej zasadności ani trafności powołanej przez skarżącego podstawy wznowienia, a jedynie analizuje owe postawy pod kątem ich ustawowej dopuszczalności. Z uwagi na występujące u skarżącego schorzenia i fakt samodzielnego występowania w postępowaniu zainicjowanym przedmiotową skargą, Sąd Apelacyjny powinien udzielić mu pouczenia o treści przepisów regulujących instytucję skargi o wznowienie postępowania i wskazać na celowość ustanowienia fachowego pełnomocnika. Niedopełnienie tych powinności może implikować nieważność postępowania. Nie można zaś wykluczyć, bez zapoznania się z powołanymi przez skarżącego środkami dowodowymi, że któryś z nich spełnia warunki środka dowodowego, który mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z którego strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Sąd drugiej instancji nie wyjaśnił też w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, jakie okoliczności - w jego ocenie - istniały już w toku poprzedniego postępowania, a jakie powstały dopiero po jego zakończeniu i nie mogą stanowić ustawowej podstawy wznowienia. Nie można zatem wykluczyć, że po wydaniu prawomocnego wyroku skarżący dowiedział się o okolicznościach i dowodach dotyczących schorzeń będących przedmiotem wcześniejszego postępowania sądowego. Stwierdzenie zaś braku wpływu tych okoliczności i dowodów na wynik sprawy wymaga formy wyroku oddalającego skargę, a nie postanowienia o jej odrzuceniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Inicjując rozważania w przedmiotowej sprawie warto podkreślić, że instytucja wznowienia opiera się na przysługującej poza tokiem instancji skardze o

presumpcję wadliwego procesu i zastąpienie zapadłego orzeczenia orzeczeniem nowym. Charakter prawny skargi o wznowienie postępowania jest sporny zarówno w piśmiennictwie jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Obok wypowiedzi mających swe źródło w założeniu, iż wznowienie postępowania nie oznacza powrotu do sytuacji procesowej i faktyczno - prawnej istniejącej przed wydaniem orzeczenia objętego skargą, a sama skarga (podobnie jak pozew lub wniosek w postępowaniu nieprocesowym) rozpoczyna nowe postępowanie sądowe, które nie stanowi kontynuacji postępowania zakończonych uprzednio prawomocnym orzeczeniem (por. uzasadnienie postanowień Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1992 r., II CRN 1/92, niepublikowanego i z dnia 7 kwietnia 1994 r., III CZP 41/94, niepublikowanego), można spotkać wypowiedzi będące odzwierciedleniem poglądu, w myśl którego na skutek wznowienia sprawa wraca do stanu sprzed uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia i kontynuowana jest rozprawa zamknięta przed wydaniem tegoż orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PZ 62/02, Prok. i Pr. 2003 nr 4, s. 43). Nie budzi jednak wątpliwości sam zakres postępowania zapoczątkowanego skargą o wznowienie. Wytycza go norma art. 412 § 1 k.p.c., zgodnie z którą sąd rozpoznaje sprawę na nowo w granicach, jakie określa podstawa wznowienia. Z brzmienia cytowanego przepisu jednoznacznie wynika, że przedmiotem postępowania jest udowodnienie istnienia podstawy, na której oparto skargę w konkretnej sprawie. W konsekwencji zakres ponownego rozpoznania sprawy uwarunkowany jest przyczyną wznowienia wskazaną przez skarżącego i nie jest dopuszczalne wyjście poza tę przyczynę. W świetle art. 409 k.p.c. istotnym elementem skargi o wznowienie postępowania jest zatem podanie podstawy tegoż wznowienia oraz jej uzasadnienie i to zarówno punktu widzenia wstępnej analizy skargi w trybie art. 410 § 1 k.p.c. przed ewentualnym skierowaniem sprawy na rozprawę, jak i z uwagi na przepis art. 412 § 1 k.p.c. ograniczający kognicję sądu do tak określonych granic.

Nadzwyczajny charakter tego środka prawnego, skierowanego przeciwko prawomocnemu orzeczeniu powoduje, że wznowienie postępowania może nastąpić wyłącznie z powodów ściśle określonych w ustawie. Katalog podstaw wznowienia został zawarty w art. 401, art. 401¹ i art. 403 k.p.c. i jest on wyczerpujący. Wszelkie

inne okoliczności, wykraczające poza sytuacje taksatywnie wymienione w powołanych przepisach, nie mogą stanowić oparcia dla omawianej skargi. W doktrynie funkcjonuje przy tym podział podstaw wznowienia na przyczyny nieważności (art. 401 k.p.c.), które stanowią bezwzględny powód wznowienia w tym znaczeniu, że ich stwierdzenie w każdym przypadku skutkuje uchynieniem zaskarżonego orzeczenia oraz tzw. podstawy restytucyjne (art. 403), których istnienie uzasadnia uchynienie orzeczenia tylko w przypadku wystąpienia związku przyczynowego zachodzącego między nimi a treścią rozstrzygnięcia, jak i wreszcie tę podstawę, jaką jest wydanie wyroku w oparciu o akt normatywny uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą (art. 401¹ k.p.c.).

Możliwość wznowienia postępowania na podstawie art. 403 § 2 k.p.c. jest uzależniona od zaistnienia łącznie trzech przesłanek. Po pierwsze, wykrycia po uprawomocnieniu się wyroku nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które istniały w toku postępowania, ale nie zostały w nim powołane. Po drugie, możliwości ich wpływu na wynik sprawy i po trzecie, niemożności skorzystania z nich przez stronę w poprzednim postępowaniu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2010 r., II PZ 12/10, niepublikowane). W grę wchodzi zatem tylko okoliczności faktyczne i środki dowodowe istniejące już w czasie trwania prawomocnie zakończonego postępowania, nie zaś powstałe po tej dacie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 1999 r., III CKN 524/99, LEX nr 527116; z dnia 9 września 2000 r., II CKN 510/00, LEX nr 535989; z dnia 15 września 2005 r., II CZ 78/05, LEX nr 453799; z dnia 13 października 2005 r., IV CZ 96/05, LEX nr 186917; z dnia 22 lipca 2008 r., II UZ 31/08, LEX nr 500233; z dnia 4 września 2008 r., IV CZ 70/08, LEX nr 658207 i z dnia 6 maja 2010 r., III PZ 3/10, LEX nr 602065), a przy tym nie tylko nieujawnione ale i nieujawnialne, czyli takie, o jakich strona nie wiedziała i z obiektywnych przyczyn (a więc nie wskutek opieszałości, zaniedbań, zapomnienia czy błędnej oceny) wiedzieć nie mogła (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1999 r., II CKN 807/98, LEX nr 78214; z dnia 20 grudnia 2006 r., IV 102/06, LEX nr 465619; z dnia 9 lipca 2008 r., V CZ 46/08, LEX nr 590291; z dnia 16 lipca 2008 r., II CZ 46/08, LEX nr 646343; z dnia 19 marca 2010 r., II PZ 5/10, LEX nr 583798 i z dnia 17 czerwca 2010 r., III CZ

18/10, LEX nr 686067). Nadto późniejsze wykrycie obejmuje jedynie okoliczności faktyczne i środki dowodowe, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy, a zatem dotyczące podstawy faktycznej dochodzonego przez powoda roszczenia (tj. uzasadniając przytoczony w pozwie lub odpowiedzi na pozew stan faktyczny) i na tyle istotne, że ich uwzględnienie spowodowałoby wydanie innego rozstrzygnięcia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 1973 r., II CR 104/73, OSNCP 1974, nr 2, poz. 29; z dnia 7 listopada 1973 r., I CO 5/73, Biul. SN 1974, nr 2, s. 24; z dnia 24 maja 1982 r., II CO 1/82, OSPIKA 1084, nr 2, poz. 27 i z dnia 8 maja 2008 r., V CZ 25/08, LEX nr 646372). Mogą to być zarówno fakty i dowody odnoszące się bezpośrednio do postawy faktycznej spornego roszczenia, jak i dotyczące jej pośrednio, tj. brane pod uwagę przy ocenie zebranego materiału dowodowego (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2008 r., I CZ 152/07, LEX nr 465908 i z dnia 6 lutego 2009 r., IV CZ 2/09, LEX nr 610222).

W świetle powyższego nie uzasadnia wznowienia postępowania powoływanie się przez skarżącego na nowe choroby ani dowody medyczne w postaci zaświadczeń, orzeczeń czy opinii lekarskich, powstałe po zakończeniu poprzedniego, prawomocnie zakończonego postępowania (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1999 r., II UKN 174/99, OSNP 2001, nr 4, poz. 133; z dnia 7 lipca 2005 r., IV CO 6/05, LEX nr 155376; z dnia 22 lipca 2008 r., II UZ 31/08, LEX nr 500233; z dnia 22 października 2009 r., I UZ 64/09, LEX nr 560531 i z dnia 6 listopada 2009 r., I CZ 57/09, LEX nr 599744; z dnia 6 maja 2010 r., IIIPZ 3/10, LEX nr 602065; z dnia 8 czerwca 2010 r., II PZ 12/10, LEX nr 619632; z dnia 10 listopada 2010 r., II UZ 29/10, LEX nr 707895; z dnia 26 stycznia 2011 r., II UZ 42/10, LEX nr 786807). Z taką zaś sytuacją mamy do czynienia w niniejszym przypadku. Jako nowe okoliczności i dowody mające wpływ na wynik sprawy skarżący wskazuje bowiem choroby zdiagnozowane u niego dopiero po wydaniu wyroków objętych przedmiotową skargą (borelioza oraz zaburzenia układu moczowego prowadzące do rozrostu prostaty). Schorzenia te - jak ustalił Sąd Apelacyjny - nie były zaś powodem uprzedniego ubiegania się przez ubezpieczonego o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Natomiast występujące wówczas u skarżącego zmiany chorobowe były przedmiotem analizy biegłych lekarzy w aspekcie wpływu tych dolegliwości na zdolność ubezpieczonego do

pracy zarobkowej. Nie można wszak zapominać, iż przesłanką prawa do renty nie jest sama choroba, lecz będąca jej konsekwencją niezdolność do pracy. W tym też znaczeniu nowo ujawnione schorzenia, jak również istniejące wprawdzie wcześniej, lecz niedające dolegliwości utrudniających wykonywanie pracy zgodnej z posiadanymi przez ubezpieczonego kwalifikacjami zawodowymi, nie mogą mieć wpływu na wynik poprzedniego postępowania o przyznanie prawa do renty.

Wobec niewykazania przez skarżącego ustawowej podstawy wznowienia postępowania, słuszna była decyzja Sądu o odrzuceniu skargi z mocy art. 410 § 1 k.p.c.

Przechodząc do kolejnego zarzutu postawionego w zażaleniu, tj. naruszenia art. 5 i art. 212 oraz art. 379 pkt 5 k.p.c., wypada zauważyć, że w kwestii wpływu charakteru sporów z zakresu ubezpieczeń społecznych na sposób wykładni i stosowania tych przepisów Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 marca 2000 r., II UKN 426/99 (OSNP 2001, nr 16, poz. 523) stwierdził, że udział pełnomocnika w tego rodzaju sprawach nie jest konieczny i dlatego niepouczenie strony o możliwości jego ustanowienia (z wyboru lub z urzędu) nie może być oceniane jako naruszenie przez sąd art. 5 w związku z art. 212 k.p.c. Z kolei jak zauważono w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2007 r., II CSK 436/06 (LEX nr 358777) sam fakt występowania strony bez profesjonalnego pełnomocnika nie uzasadnia, w świetle art. 212 zd.2 k.p.c., domniemania istnienia potrzeby udzielania jej pouczeń. Potrzebę taką uzasadnia przejawiająca się w postępowaniu nieporadność strony. W wyrokach z dnia 28 marca 2006 r., I UK 220/05 (Monitor Prawa Pracy 2006, nr 5 -6, s. 95) i z dnia 22 lipca 2009 r., I UK 63/09 (LEX nr 529764) Sąd Najwyższy podkreślił zaś, że przepis art. 5 k.p.c., zgodnie z brzmieniem obowiązującym od dnia 5 lutego 2005 r., w razie uzasadnionej potrzeby jedynie uprawnia Sąd do udzielenia stronom procesu występującym bez fachowego pełnomocnika stosownych pouczeń co do czynności procesowych. Sąd nie ma więc już obowiązku udzielania takim stronom potrzebnych wskazówek co do czynności procesowych i pouczania o skutkach zaniedbań w tym zakresie.

Co do zarzutu naruszenia art. 379 pkt 5 k.p.c. warto przypomnieć, że powołany przepis stanowi, iż zachodzi nieważność postępowania w razie pozbawienia strony możliwości obrony swych praw. Chodzi zatem o takie sytuacje, gdy w następstwie wadliwości postępowania sądu lub przeciwnika procesowego strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na kolejnych rozprawach przed wydaniem wyroku w danej instancji (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1974 r., II CR 155/74, OSPIKA 1975, nr 3, poz. 66 i wyrok SN z dnia 4 marca 2009 r., IV CSK 468/08, niepubl.). Przykładem tak rozumianej nieważności postępowania są zaś przypadki pozbawienia strony możliwości działania w sprawie w wyniku niedoręczenia lub wadliwego doręczenia zawiadomienia o rozprawie, czy wskutek rozpoznania sprawy mimo wykazania przez stronę stosownym zaświadczeniem lekarskim, iż nie mogła stawić się w siedzibie sądu. Skarżący nie podnosi żadnej z tych okoliczności. Nieważność postępowania występuje wtedy, gdy strona postępowania wbrew swej woli zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części. Stwierdzenie, czy taki stan nastąpił, wymaga rozważenia, czy w konkretnej sprawie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony oraz, czy pomimo zaistnienia tych dwóch przesłanek strona mogła bronić swoich praw. Tylko przy kumulatywnym spełnieniu tych wszystkich przesłanek można mówić o skutkującym nieważnością postępowania pozbawieniu strony możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Nie każde zatem naruszenie przepisów proceduralnych może być w ten sposób traktowane. Trzeba też zwrócić uwagę, że uczestnictwo w procesie, podejmowanie czynności procesowych, udział w rozprawach i innych czynnościach jest prawem, nie zaś obowiązkiem strony (chyba że co innego wynika z przepisów) i nie musi ona z tego przywileju korzystać, obowiązkiem sądu jest natomiast zapewnienie jej takiej możliwości. W myśl orzecznictwa Sądu Najwyższego nie uzasadnia zarzutu nieważności postępowania okoliczność, że strona z powodu niewiedzy nie zgłosiła wniosków dowodowych w celu wykazania słuszności swoich roszczeń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2003 r., II UK 120/02).

Co się natomiast tyczy nieustanowienia pełnomocnika z urzędu zaznaczyć należy, iż w niektórych przypadkach nieprzyznanie fachowego pełnomocnika z urzędu - mimo spełnienia określonych warunków - może być kwalifikowane jako powodujące nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2006 r., II CSK 51/06, Monitor Prawniczy 2006 nr 13, s. 680). Dotyczy to jednak tylko sytuacji, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznaną reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2005 r., III CK 533/04, LEX nr 197647 oraz z dnia 25 maja 2005 r., I CK 773/04, LEX nr 180833). Co do zasady odmowa ustanowienia dla strony adwokata z urzędu (nie wspominając o niepouczeniu o takiej możliwości) nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swych praw (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1998 r., II UKN 102/98, OSNAPiUS 1999 nr 12, poz. 408; z dnia 12 września 2007 r., I CSK 199/07, LEX nr 461625; z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CSK 564/07, LEX nr 424339 oraz z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 50/08, LEX nr 424321).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje stanowisko, że nawet fakt istnienia choroby psychicznej strony nie uzasadnia konieczności uwzględnienia jej wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Także w takiej sytuacji sąd ocenia, czy udział adwokata lub radcy prawnego jest w sprawie potrzebny i tylko wówczas, gdy sprawa jest skomplikowana pod względem faktycznym lub prawnym albo gdy strona wykazuje nieporadność i nie podejmuje stosownych działań procesowych, obowiązany jest ustanowić pełnomocnika z urzędu (por. między innymi wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1997 r. II UKN 404/97, niepubl., z dnia 19 czerwca 1998 r. II UKN 102/98, OSNP 1999/12/408 i z dnia 8 czerwca 2006 r. II CSK 51/06, niepubl.). W świetle zgodnego poglądu judykatury (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 października 1998 r. I PKN 359/98, OSNAPiUS 1999 nr 21, poz. 681 - notka i powołane w niej orzeczenia), o nieważności postępowania można mówić wówczas, gdy dochodzi do całkowitego pozbawienia możliwości obrony praw a nie tylko do jej utrudnienia wynikającego z działania przez stronę bez

pomocy fachowego pełnomocnika. W okolicznościach sprawy, w której istotą sporu są ustalenia faktów odnoszących się do stanu zdrowia i zdolności do pracy, brak fachowego pełnomocnika zasadniczo nie może być uznany za powodujący pozbawienie strony możliwości obrony jej praw (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010 r., I UK 343/09, LEX nr 602210).

Odnosząc powyższe rozważania do przedmiotowego przypadku należy stwierdzić, że wbrew zarzutowi żalącego się niepouczenie o potrzebie i możliwości ustanowienia dlań fachowego pełnomocnika nie implikowało nieważności postępowania. Przebieg dotychczasowych postępowań (tak prawomocnie zakończony proces, którego dotyczy skarga jak i w postępowania zainicjowanego przedmiotową skargą), a zwłaszcza aktywność strony oraz treść licznych składanych przez nią pism procesowych, nie wskazują na nieporadność skarżącego w przedstawianiu stanowiska w sprawie i dochodzeniu swoich racji. Trudno też podzielić zarzut żalącego się odnośnie do niewyjaśnienia mu przez Sąd Apelacyjny istoty regulacji dotyczącej instytucji wznowienia postępowania, a zwłaszcza podstaw owego wznowienia. Wzywając skarżącego do uzupełnienia braków formalnych skargi przez podanie podstaw wznowienia, Sąd ten wskazał bowiem na ustawowe wymagania w tym zakresie oraz ich znaczenie dla dopuszczalności tego środka zaskarżenia.

W kwestii zarzutu naruszenia art. 328 § 2 w zw. z art. 361 k.p.c., wypada stwierdzić, że przepis ten był przedmiotem licznych wypowiedzi Sadu Najwyższego. W świetle utrwalonego w judykaturze poglądu zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. (w związku z art. 391 § 1 k.p.c.) może stanowić usprawiedliwioną podstawę wtedy, gdy uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji nie posiada wszystkich koniecznych elementów lub gdy zawiera kardynalne braki, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną. Chodzi o sytuację, gdy treść uzasadnienia orzeczenia uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania wyroku (orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1997 r., I CKN 312/97; z dnia 19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00; z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 656/01 i z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/02, niepublikowane oraz z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83; z dnia 9 marca 2006 r., I CSK 147/05, LEX nr 190753 i z dnia 9 lipca 2008 r., I PK 2/08, LEX nr 497691).

W przedmiotowym przypadku uzasadnienie postanowienia Sądu Apelacyjnego spełnia wszystkie stawiane mu wymagania i pozwala na kontrolę zaskarżonego postanowienia.

Odnosząc się do ostatniego zarzutu, to jest naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez to, że sąd niewystarczająco wszechstronnie rozważył dotąd zebrany materiał dowodowy, zauważyć należy, iż nie sposób w zaistniałych okolicznościach uznać tego zarzutu za zasadny, skoro skarga została odrzucona ze względów formalnych, co implikowało nieprzeprowadzenie przez Sąd Apelacyjny postępowania dowodowego i niedokonanie oceny jego wyników. Podniesiony przez żalącego się zarzut jest zatem bezprzedmiotowy.

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, iż wszystkie z prezentowanych w zażaleniu zarzutów okazały się chybione, co skutkuje oddaleniem zażalenia z mocy art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.